

Юлія Слуцька

УКРАДЕНА МИТЬ

Київ

УДК 821.161
С49

- С49** **Слуцька Ю. Г.**
Украдена мить : новели. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022.
184 с.
ISBN 978-617-520-186-2

«Украдена мить» – збірка новел про людей та їхні фотографії. Історії зі світлин та про світлини. Кожен текст має своїх героїв з їхнім унікальним досвідом, але щоразу це про фотографії та їхнє місце в нашому житті. Для когось – це спосіб накопиченні пам'яті. Для іншого – психологічна терапія. Можливо, фото – це забава? Чи спосіб контактування з іншим? Можливо, в якомусь із оповідань є про те, чим саме для вас є фотографія.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-186-2

© Слуцька Ю. Г., 2022

© Видавництво Ліра-К, 2022

*Артему,
замороженному в фотографии.*

ПОВЕРНЕННЯ

Вона їхала, сама не розуміючи куди. Додому? Але чи можна назвати домом місце, де жила лише до трьох років? Те, яке старанно намагалася розшукати, дізнатися про нього. Те, яке мріяла впізнати. Те, яке розкаже їй про саму себе. Це вже тепер, після стількох років пошуків, вона знала адресу. Знала назву населеного пункту. Знала місце призначення у своїй довгій подорожі. Знала, але не вірила. Знала, але сумнівалася. Сумнівалася в собі, у пам'яті, у знайденій інформації, у порядності тих, хто шукав. Намагалася всіма своїми відчуттями пригадати бодай щось. Та все, що приходило їй у снах і вигаданих уривках «пам'яті» – лише відтворення, оживлення застиглого на двох світлинах. Дві світлини, залишені їй минулим, початком, родиною, родом, нею самою – у корінні.

Тепер, коли їй виповнилося 66 і більшість життя опинилося позаду, вона наважилася виїхати зі свого міста, де прожила 61 рік. Раніше не виїздила. Нікуди. А тут така далека дорога. Шлях в іншу країну, на інший континент. Дорога в минуле.

– Треба взяти теплих речей. Це тобі не наш Ташкент, мамо, – казала середульша з її дочок.

– Так, я пам'ятаю холод і багато снігу. Багато білого і мороз, який щипав за носа, за щічки, впивався в пальці, в усе, чого міг дістатися.

Вона намагалася бадьоритися, але весь час чомусь лилися сльози. «Навіщо я це все почала? Хто мене там чекає? Хто мене там упізнає? Чи буде там – у далекій Україні – бодай одна людина, що знає про моє існування?»

Дорога була важкою. Руки тримали дві світлини. На одній сиділо троє дорослих, двоє дітей і один підліток. Іще двоє хлопчиків позували фотографу навстоячки. Здавалося, що всі вони знайшли собі гарненьку галявинку посеред лісу для пікніка. Одначе ні кошика з їжею, ні простирадла, ні казанка на світлині не

було. На звороті – напис старим чорнилом: «На вигоні». Трохи нижче – ще один напис: «Федір ще живий». Літера «Ф» не скидалася на ту звичну палицю з руками в боки. Кружечок і посередині рисочка. Це вже потім їй хтось підказав, що то означає.

«Який це рік? Хто ці люди? Хто саме той Федір? Звідкіля на вигоні взявся фотоапарат у довоєнні роки? Хто б то міг фотографувати й роздавати світлини простим селянам? Хто вони мені? Рідня? А може, це сім'я тітки Тані? Тоді б вона мене не змусила носити ті світлини за пазухою всю нашу дорогу». Вдивлялася в обличчя. Шукала схожості – і не знаходила. Намагалася впізнати – і не виходило. Бувало, вони їй снилися. Оті от люди. Зі світлини. Говорили з нею. Гралися.

Вона все життя жила з купою різних питань. Інколи здавалося, що її місія в тому, аби розгадати – хто вона і звідки. Знайти родину. Та не було в кого й спитати. Вона дуже погано пам'ятала, чому неня віддала її сусідці, тітці Тані, який на той час і двадцяти не було. Чому її посадили в потяг з балухом збіжжя, закутаною у вовняну хустку? Чому тітка Таня веліла називати її своєю мамою й нікому не казати, хто її справжня мати? Чому в ніч перед швидким від'їздом їй зголили цупке й чорне, мов крило старого ворона, волосся? Чому тітка весь час нагадувала: «Ти пам'ятаєш нашу гру?» Гра полягала в тому, щоб не тільки тьотю Таню називати мамою, але й відгукуватися на ім'я Віра. «Чому Віра? То гра? Може, мене до того звали якось інакше? Не Віра? Та ні, Віра! Бо я б пам'ятала!» – запевняла себе й відганяла думки про те, що навіть маминого обличчя не пам'ятала, тільки голос. Теплий голос. Мамин голос, який їй так часто вчувався в дитинстві, який говорив до неї у снах, який заколисував її у мріях.

На іншій світлині була просто церква. Звичайна сільська невеличка церква. Чомусь на світлині не було людей, зате багато дерев. Так, наче та будівля височіла посеред якогось пишного саду. Що старішою ставала світлина, то дужче проступало світло. Проступало й відбивалося на куполах від сонця.

Може, мене там хрестили? Кому то в голову прийшло фотографувати церкву, коли поруч ані душі? Нащо така світлина? Про що вона мені могла сказати?

Насправді це лише те, що вціліло. Було більше. Був ще якийсь лист і якась записка, але вона їх загубила. А сережки в мішечку, які носила на грудях разом зі світлинами, у неї відібрали, коли тітка Таня померла. Ще в дорозі. У потязі. Більше нічого й нікого в неї не залишилося. Тільки ці дві світлини.

Почавши активний пошук своєї української домівки, вона пам'ятала щось про пана Зарудного. Про те, що вона з України. Візерунок на вишиванці тітки Тані. А ще пам'ятала якусь дивну казку. Ніби жила в їхньому місті сама царева мати. І була відьмою, бо жінки бачили, що народилася вона з хвостом. І з того таки далекого міста посватав її сам цар, і стала вона царицею, а тоді звела зі світу свого царствуючого мужа й народила тоді, чортиця, нового царя – не царя, а самого диявола. Казали, що до неслухів уночі прилітає та цариця з хвостом чортиці й забирає їх бозна куди.

«Може, мене забрали від матінки, бо я була неслухняною?»

Дитиною вона ридала і просила: «Матінко, забери мене до себе, я буду найслухнянішою у світі, тільки забери мене звідсіля!» – і котилися горохом сльози по дитячих щоках.

«Може, ті злі тітки й дядьки – слуги цариці-чортиці?»

Ця байка дуже врізалася їй у пам'ять і допомогла шукати місце, куди можна повернутися. Студент-історик, який допомагав у цьому ділі, одразу збагнув, що то може бути легенда про Олену Глинську. Про всяк випадок перечитав історичні відомості про царицю та її походження. Перевірив пана Зарудного – і збіглося! Поруч був хутір Заруднівка – землі Зарудних.

Нарешті дісталися. Два тижні добиралися. Виснажилися. Приїхали, а Глинськ уже був не містом, а селом. «Ну добре, тоді йдемо в сільраду. Розпитаємо, може, що», – сказала дочка.

Ніхто нічого не знав.

– А прізвище ви своє пам'ятаєте?

– Не пам'ятаю... – засоромилася жінка.

– Ну й родичів там, чи когось, кого б могли згадати. Односельців, може, яких?

– Не пам'ятаю, – ще тихіше відповіла.

– Ну й задача... – розвів руками чоловік із сільради.

– Світлини! Покажіть, мамо, світлини, – раптом порадила дочка.

Чоловік, що вів діалог із чудернацькими зайдами, та ще кілька його колег оживилися.

– О! То давайте хоч світлини! Може, так щось розгадаємо!

Вона витягла з торбинки фотокартки і тремтячими руками подала.

– О, ну це наша церква, так, – обізвалася жіночка старшого віку, – але вона згоріла. Давно згоріла. Спочатку ж церква горіла. Потім будівлю трохи підрихтували і відкрили там клуб для молоді. Тільки він теж згорів. Після того згарище стояло нікому не потрібне, аж поки люди не розтягнули до останньої цеглиночки. Отаке от, уже там нічого не будують. Стоїть голим місцем.

– А дерева? Дерев теж згоріли? – ледь чутно спитала.

– Ну, щось горіло, так, але їх уже давно вирубали. Ще до того, як клуб горів. Там був сад. Ми дітьми туди по яблука лазили. Ох, що то за яблука були, як мед солодкі! – заблищало усмішкою обличчя оповідачки від щасливих дитячих спогадів. – А тоді на дрова вирубали. Холодні зими, грітися чимось треба було людям, то й вирубали. Але які там були яблука...

Людей із іншої світлини ніхто не впізнав. Але згадали про діда Жовтяка. «Він уже геть старий, але, може, кого й упізнає». Дорогою до діда Панаса зайшли подивитися ще й на місце, де колись стояла церква.

І справді, між асфальтованою дорогою та училищем – порожнє місце. Не пуста. От саме порожнє місце, де так і хочеться поставити якусь споруду.

Вона вийняла світлину і простягла перед собою, наче намагаючись убудувати фотографію у простір.

– Церква... – ледь чутно пошепки промовила до себе.

Панас Жовтяк нікого не зміг згадати з тих, хто був на другій світліні. «Сліпий, старий», – виправдовувався.

– Не такий уже й сліпий, якщо, глянувши, одразу сказав, що то на вигоні, – невдоволено промовила жінка із сільради.

– Не визнаю таких, – відказав Жовтяк, підібрав невдоволено нижню губу, відвернувся й після того не проронив уже жодного слова.

– А на вигін як дістатися? – спитала її дочка.

– Та то вже й не вигін. Позаростало все. То ж там, у Заруднівці. Хутір колись такий був, потім село, а потім знову хутір. Мертве село. Більше ні душі там немає. Живої. У підпорядкуванні нашої сільради був. Останнім жив там дід. Усе не хотів звідтіля перебиратися до Глинська, як ми його не вмовляли. Доводилося взимку навіть трагити бензин, аби йому в селі дорогу прочистити. Але все, з 2007 року немає такого села. Трошечки ви не встигли.

Все ж таки жінки впросили відвезти їх у те мертве село. Не було навіть хат. Однак по зарослих деревах можна було вгадати обриси колишніх вулиць, а ще – домашніх садків. Трохи пройшлися, а далі – зарості. Вирішили не йти, щоб не обдертися. І раптом вона каже:

– Журавель! Там був журавель!

– Так, журавлі прилітають до нас щовесни, – відповів чоловік із сільради.

– Ні, криниця! Криниця з журавлем! Я згадала! – і вона почала щосили продиратися крізь зарості. – Журавель! Криничка! – уперше за всі роки зусиль до неї прийшла ця картинка з минулого.

– Не лізьте, не знайдете. Давно тієї криниці немає. Обміліла. Вода в ній пропала. Висохла криниця.

Жінка поволі присіла, наче зсунулася, і тихо заридала. Без сліз. Затулила обличчя сухими долонями, і тільки плечі дрібно здригалися, видаючи ридання.

Існують такі місця, куди не можна повернутися, де не можна відшукати ні будинків, ні людей, ні навіть могил. Туди можна повернутися лише в минуле: у пам'яті, у снах, у старих світлинах.

